

Husitský válečný vůz

Miloš Drda

Je velká pravděpodobnost hraničící s jistotou, že husitský válečný vůz měl rejď na přední nápravě, přestože běžné vozy nápravu otočnou neměly hluboko do 15. století. Konrád Kyeser uvádí v Bellifortis (rukopis vznikl 1405 na dvoře Václava IV.) na fol. 17r se slovním doprovodem na fol. 16v vozovou hradbu. Příslušná kresba se skládá z vozů ve dvou řadách, respektive asi pro větší názornost z podvozků, na nichž jsou zřetelně nakresleny rejdy. Je pravděpodobné, že se Jan Žižka, v době své služby na dvoře Václava IV. s tímto rukopisem seznámil a že v řadě taktických a strategických otázek přijal Kyeserovu inspiraci (ozbrojenec spouští z kopce vůz naplněný kamením na útočící pěchotu.)

Přestože řada, zejména technických detailů na tábořském modelu husitského válečného vozu je anachronická (viz. Páskové železné spony upevněné šrouby), odpovídá jeho konstrukce v zásadě nákresu podvozků ve zmíněném rukopisu, a to jak trojúhelným rámem přední nápravy, tak váhou a rozporkami. Již Jan Durdík upozornil na to, že váha s rozporkami nevisí pod kořenem oje, ale je nasazena na trn, evidentně železný na oji s vrchu, a to jak v případě jednoho i dvou párů koní. V druhém případě je váha nasazena na konec oje nasazena stejným způsobem. Jestliže u selských vozů mohly být suchty váhy i rozporek z provazu či kůže, u válečných vozů si dovedu představit jedině železné. Dokládá to ikonografií husitských vozů na pochodu v Hausbuchu z Wolfegu kol. 1480 a dokonce záprahu několika vozů v bibli Václava IV. z 90. let 14. století. I když Jan Durdík sice neřeší otázku případného rejdu přední nápravy husitských válečných vozů, domnívám se však, že ho podle popisu manévrů s vozy automaticky předpokládal. V každém případě jsou rejdy doložené v Bellifortis a v Bibli Václava IV. je namalován vůz tažený dvěma voly v zatáčce se silně natočenou ojí. Náprava s koly sice natočená není, ovšem takovéto zvládnutí perspektivy bylo s největší pravděpodobností nad veškeré schopnosti středověkého iluminátora. V každém případě je na iluminaci zachycena trojúhelná rámová náprava s váhou a rozporkami.

Přední náprava je tvořena dvojdílnou dubovou hřídélí, na níž jsou nasazeny hlavy kol. (horní díl hříděle je vyrovnávací vložkou, eliminující rozdíl mezi průměrem předních a zadních kol), dále trojúhelným rámem, udržujícím stabilitu při zatáčení. Podélným elipsovitým otvorem mezi spodní a horní částí přední hříděle vozu prochází zadní část oje, břevno, tvořící podélnou osu vozu.

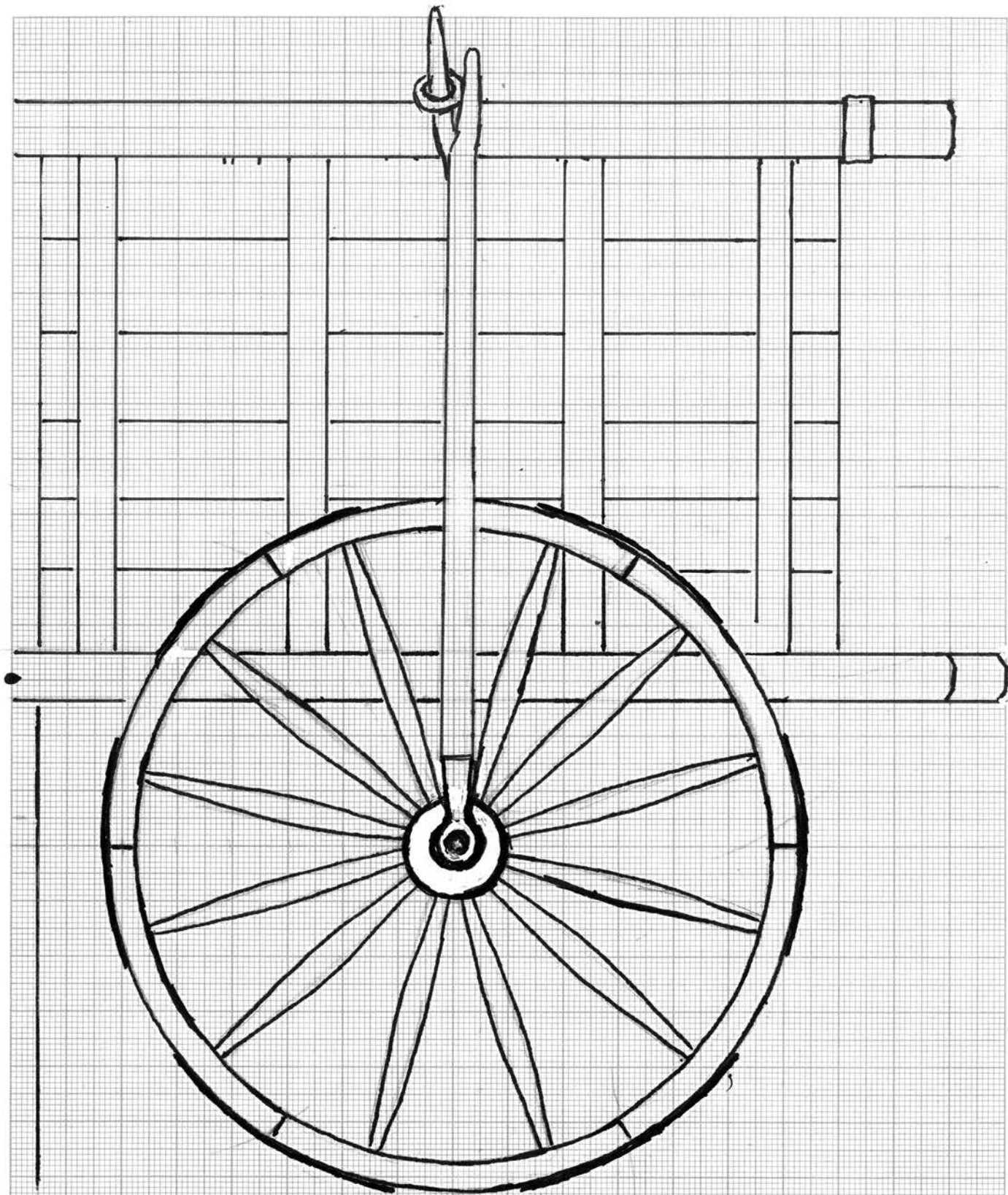
Spodní výztuha korby, zadní část oje a obě části přední hřídele jsou propojeny železným čepem, na němž se přední náprava horizontálně otáčí. V místech průniku odvěsnových ramen přední nápravy hřídelí je krom dřevěných čepů její spodní a horní část sepnuta čtyřmi železnými pásky, přibitými k oběma částem kovanými železnými hřeby.

Kola vozu o šesti loukotích a dvanácti paprscích nejsou okována obručí, ale jednotlivými šínami přibitými přes spoj loukotí.

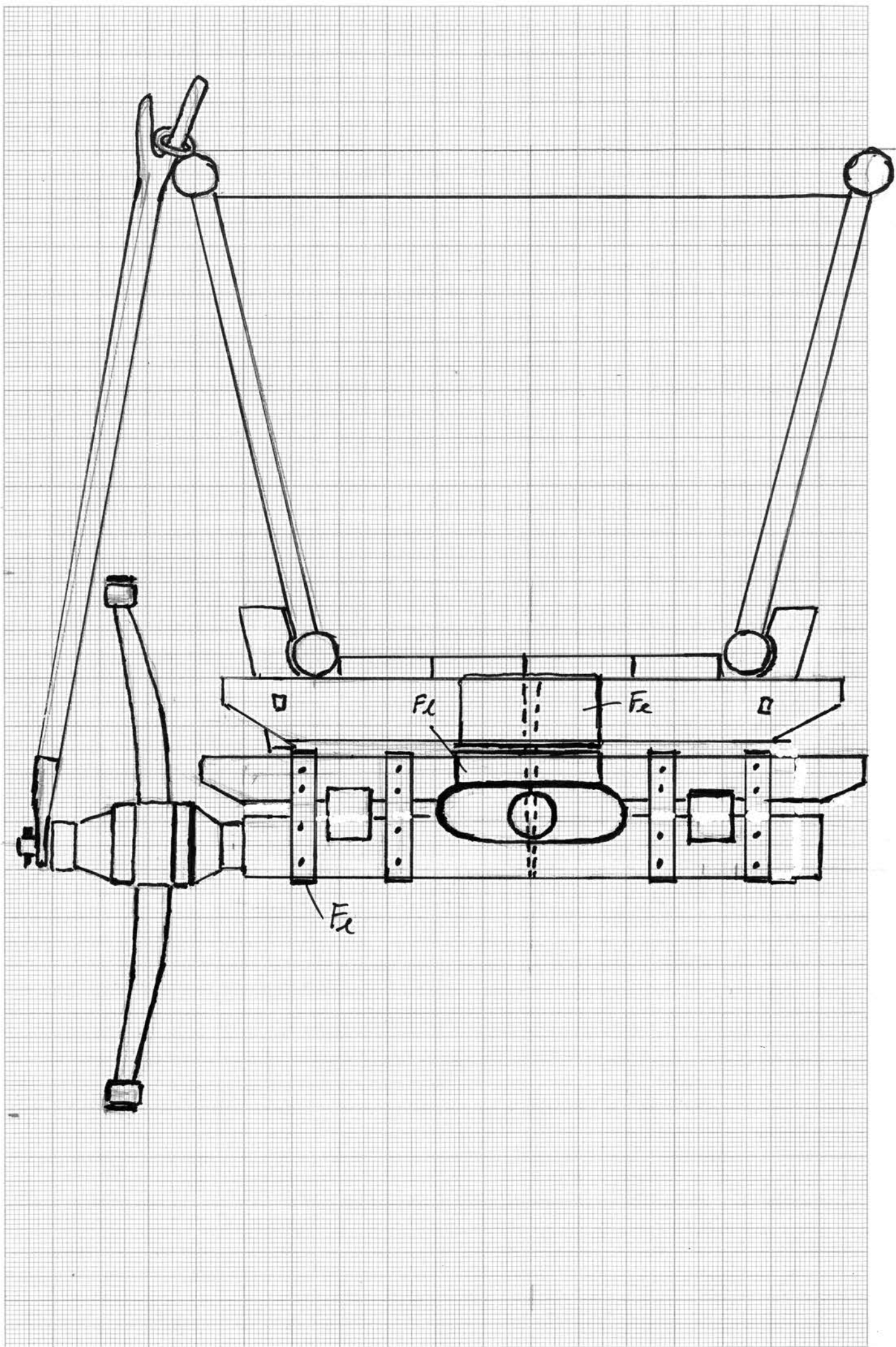
Oj je vkládána do mezery trojúhelného rámu přední nápravy.

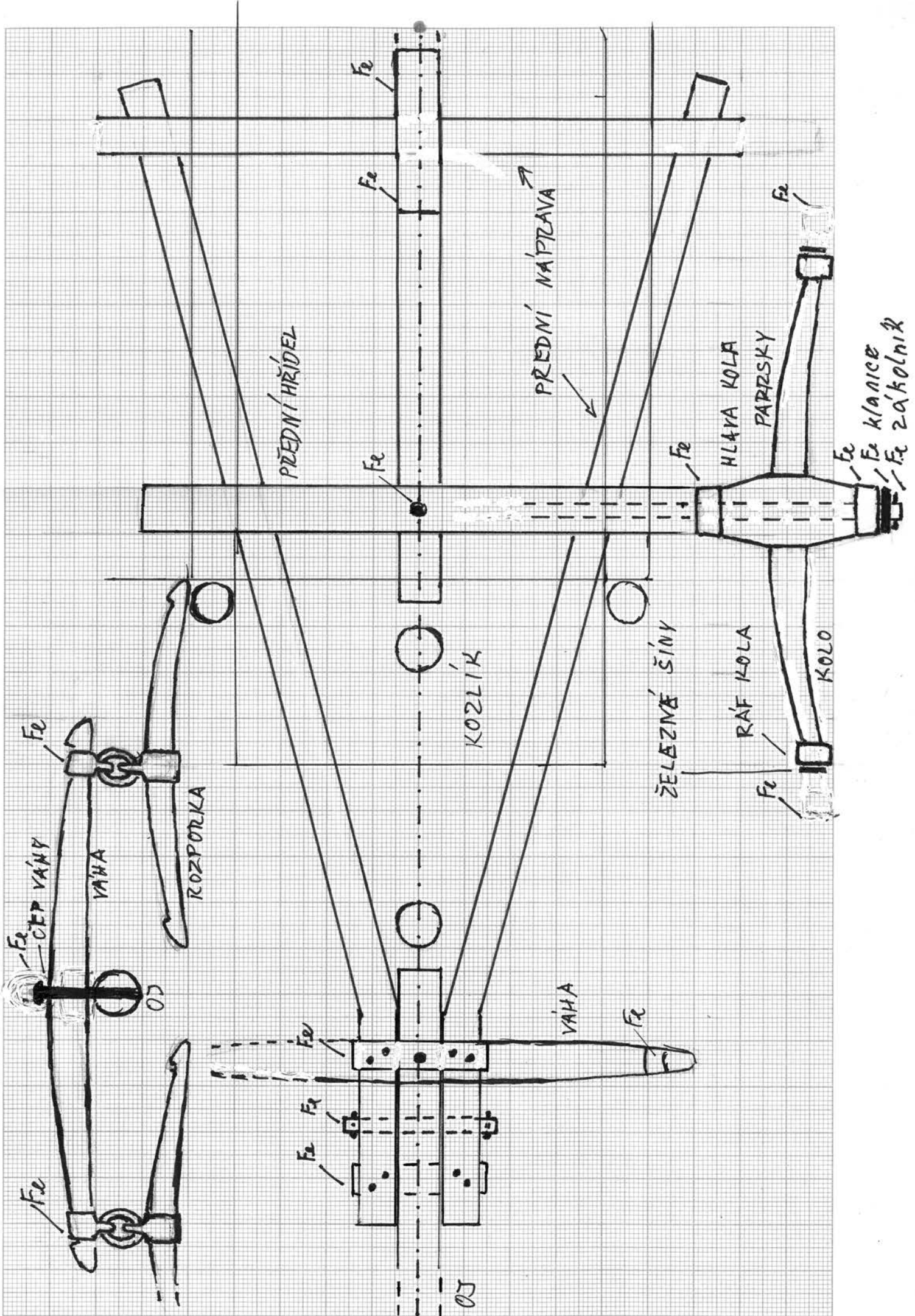
Místa zvýšeného tření dvou ploch po sobě jsou zesílena železným kováním, stejně jako místa mimořádně namáhaná. Na obrázcích označeno Fe. Materiál smrkový masiv, krom hřídelí, které z dubového masivu. Ochranné desky na boku vozu by měly být také z tvrdého dřeva. Z důvodu bezpečnosti případného provozu navrhuji nahradit konce obou hřídelí, na nichž se otáčejí hlavy kol železem. Provoz bude rozhodně bezpečnější a na vzhledu vozu to nebude patrné.

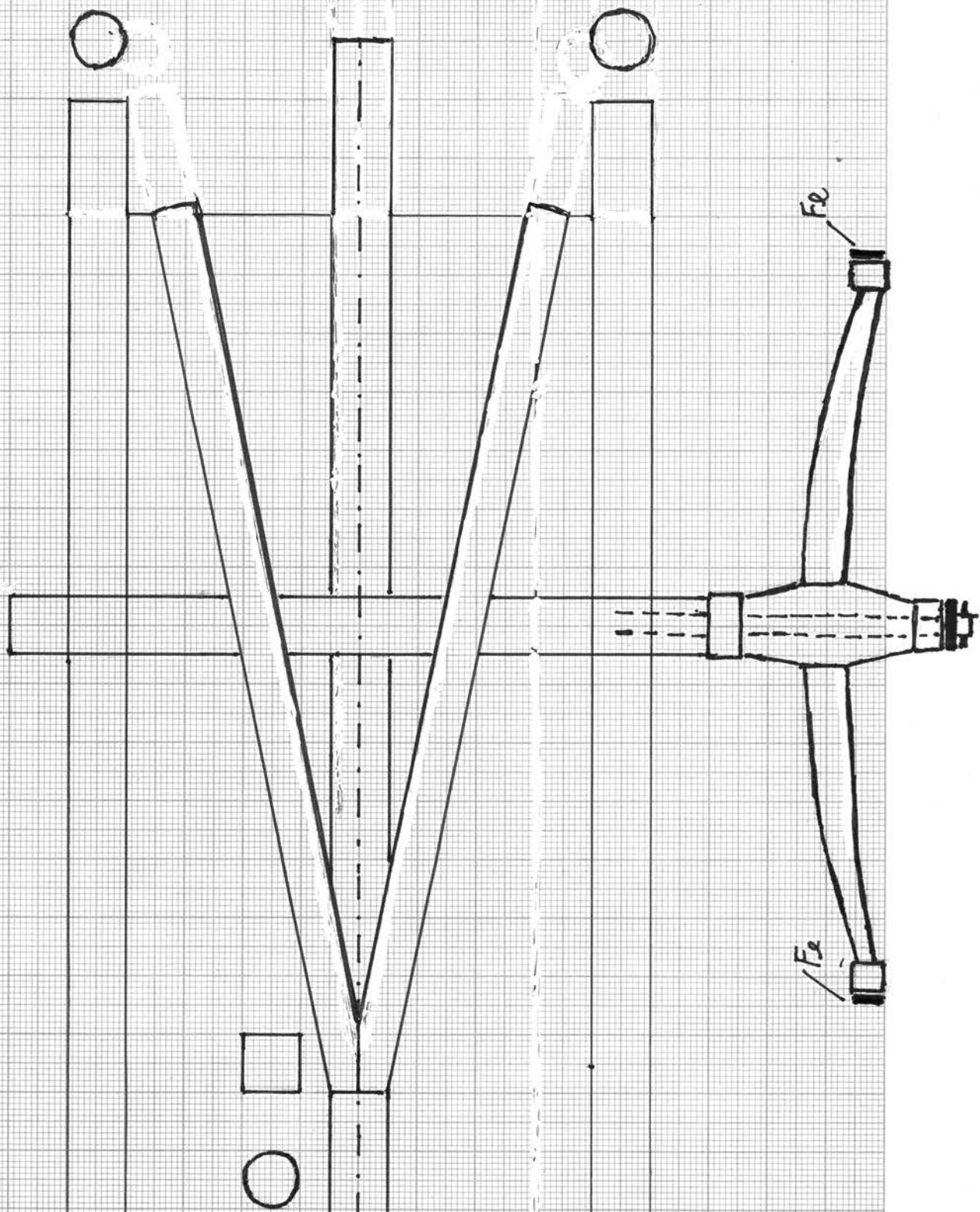
Návrh rekonstrukce husitského válečného vozu se snaží v maximální možné míře napodobit představu, kterou máme o této bojové technice a součásti hmotné kultury na základě dostupných pramenů. Je těžké odhadnout v jaké míře bude tato technika v budoucnosti prakticky používána. V této souvislosti je třeba podotknout, že jde o rekonstrukci artefaktu z doby, v níž neexistovaly žádné bezpečnostní předpisy, týkající se jeho provozu a i kdyby existovaly, neodpovídaly by současným normám. Proto nemůže brát navrhovatel odpovědnost za případnou havarii a újmy, jež teoreticky může způsobit.

ZADNÍ KOLO

Der vierte die vorhaben

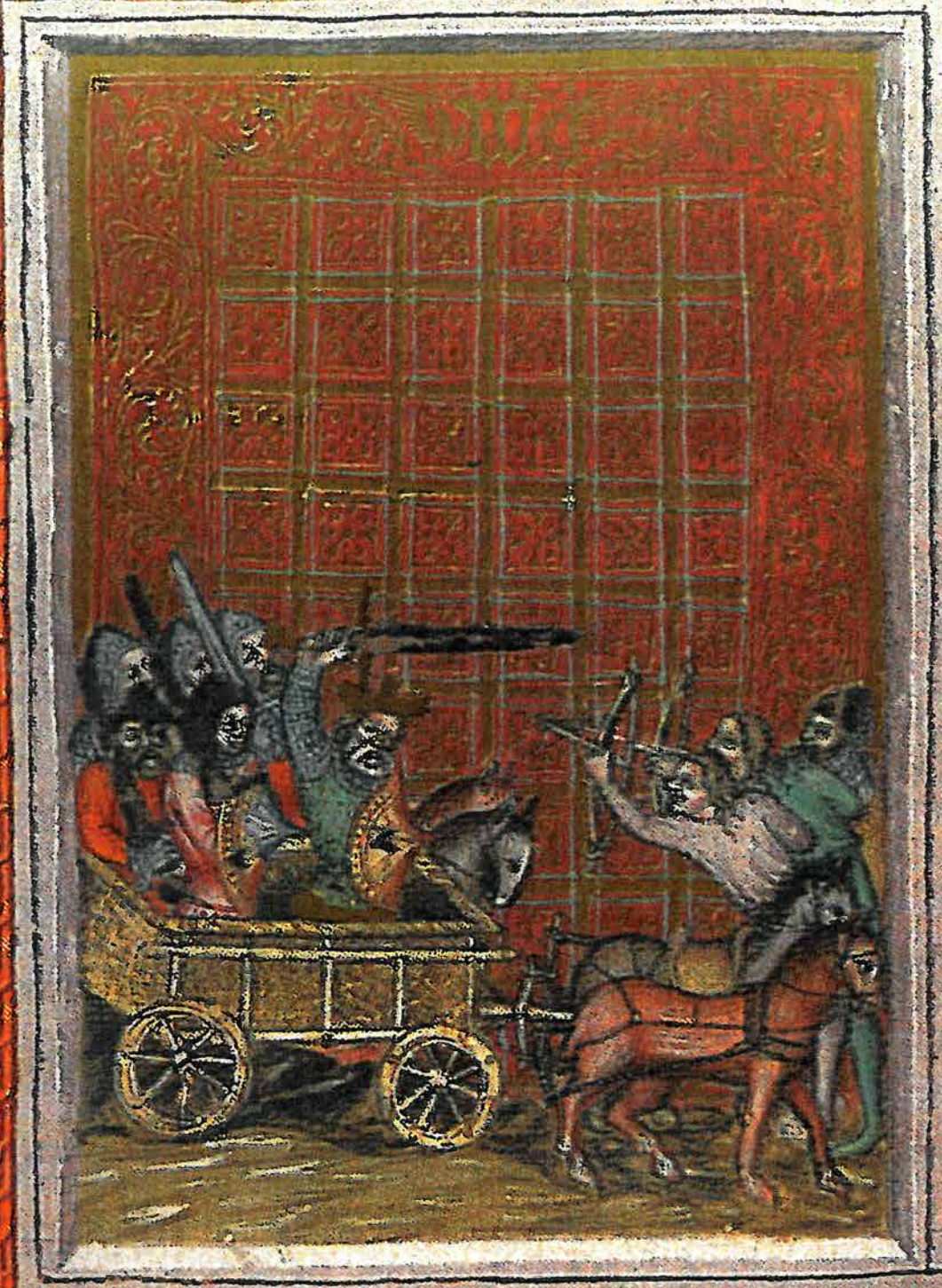
te
re
is
n
te
le
a
t
m
id
v
re
i
e
n
e
v
o
t

die setzet in einem futter an
irleiten vnd lalet sie so das
sie gte vnd sehet zu. Vnd

roch gegen baeliephon. Und

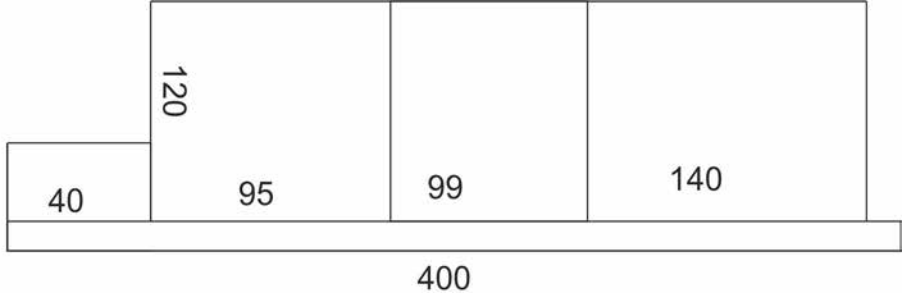

do pharaon zu in nechte do herten
auf die kinder von israhel we
ougen vnd sahen die egypten
kinder in vnd vorchten sich
ganz fere. Und sie schriren zu
vnserm herren vnd sprachten

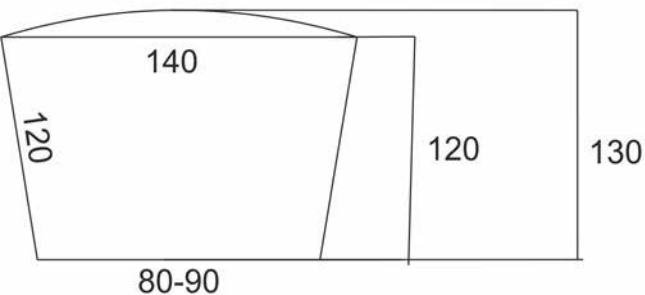
seine brüder alle: vnd vertrat
vnter ydellen. Darnach vnr
den sie kome zureden mit sin:

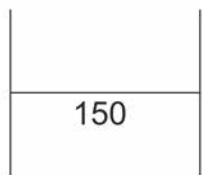
und gehort wart das: vnd
mit freudenlicher rede ge of
fenbart indes küniges hofe

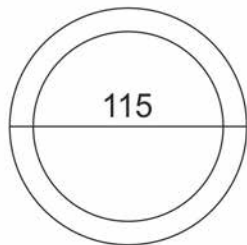
Bok

čelo

rozteč kol

průměr kola

Celková výška od země k vršku korby cca 2 m